

28.9.2010

Dnro 433/D.a.2/2010

Ympäristöministeriö
PL 35
00023 Valtioneuvosto

Pääsihteeri Sauli Rouhinen
Kestävän kehityksen toimikunta
sauli.rouhinen@ymparisto.fi

Asia: Saamelaiskäräjien esitys saamelaisten kestävän kehityksen ohjelman uudistamiseksi

1) Johdanto

Saamelaisten kestävän kehityksen ohjelma on hyväksytty saamelaiskäräjien kokouksessa 28.2.2006. Ohjelmaa on valmisteltu vuosina 2005-2006 ympäristöministeriön erillisrahoituksella. Kansallisen kestävän kehityksen strategia on valmistunut vuonna 2006. Saamelaisten kestävän kehityksen ohjelma ei ole osa kansallista kestävän kehityksen strategiaa. Vuonna 2009 tehtiin kokonaisarvio kansallisen kestävän kehityksen strategian toimivuudesta. Saamelaisten kestävän kehityksen ohjelman toteutumisesta ei ole tehty kokonaisarviointia.

Kansallisen strategian kokonaisarvioinnin mukaan kestävän kehityksen strategian sisältöjen painoarvo on lisääntynyt hallinnossa, mutta strategian painoarvo ohjaavana instrumenttina on pikemminkin vähentynyt kuin lisääntynyt. Kokonaisarvioinnin mukaan kansallisella tasolla on tarpeetonta pyrkiä kokoamaan kaikkia kestävän kehityksen toimenpiteitä yhdeksi ohjelma- tai strategia-asiakirjaksi. Arviointi suosittelee, että kansallisen tason strategian pitäisi olla tiivis asiakirja, jossa:

- (a) määritellään selkeästi Suomen kestävän kehityksen tavoitteet ja tavoitetasot
- (b) määritellään kestävän kehityksen periaatteet, joita politiikkasuunnittelussa tulee noudattaa
- (c) kuvataan toimijoiden roolit ja vastuut strategian toimeenpanossa
- (d) esitetään malli, jolla tavoitteiden toteutumista seurataan.

Kestävän kehityksen strategian uudistaminen edellyttäisi kokonaisarvioinnin mukaan myös kestävän kehityksen toimikunnan tehtävien kehittämistä ja toimikunnan roolin vahvistamista. Lisäksi kokonaisarviointi esittää, että nykyisten kestävän kehityksen indikaattorien lisäksi tulisi laatia mittaristo, joka välittömämmin kertoo operatiivisten toimenpiteiden tuloksista ja vaikutuksista.

Ympäristöministeriöstä saadun tiedon mukaan kansallisen kestävän kehityksen strategiaa ollaan uudistamassa ja samassa yhteydessä saamelaisten kestävän kehityksen ohjelmaa voidaan myös uudistaa. Tietoa ei vielä ole siitä, miten kestävän kehityksen strategian kokonaisarvioinnin esitykset otetaan huomioon kestävän kehityksen strategian uudistamisessa. Saamelaiskäräjät näkee tärkeänä, että kansallista strategiaa ja saamelaisten kestävän kehityksen ohjelmaa uudistetaan. Saamelaisten kestävän kehityksen ohjelman suhdetta kansalliseen kestävän kehityksen ohjelmaan tulisi tiivistää ja ohjelman toimeenpanoa tulisi resursoida ja ohjelman vaikuttavuutta tulisi vahvistaa suhteessa eri viranomaisiin.

2) Esityksen tiivistelmä

- a. Saamelaisten kestävä kehityksen ohjelman uudistaminen aloitetaan vuoden 2011 alussa
- b. Saamelaiskäräjille myönnetään resurssit ohjelman uudistamista varten ja ohjelman kääntämiseksi kolmelle Suomessa puhuttavalle saamen kielelle
- c. Saamelaisten kestävä kehityksen ohjelman yhteyttä kansallisen kestävä kehityksen strategiaan tiivistetään
- d. Kestävä kehityksen ohjelman toimeenpanoon resursoidaan, saamelaiskäräjille turvataan virkamiesresurssit ohjelman toteuttamiseen ja eri viranomaisia valtuutetaan ohjelman toteuttamiseen.
- e. Saamelaisen kestävä kehityksen toteutumista seurataan laatimalla sitä varten omat indikaattorit ja myös ohjelman toteutumista seurataan

3) Saamelaisten kestävä kehityksen ohjelman keskeiset uudistamistarpeet

Saamelaiskäräjät näkee, että saamelaisten kestävä kehityksen ohjelmaa tulee uudistaa suhteessa olemassa olevaan kestävä kehitystä ohjaavaan lainsäädäntöön ja kansallisen kestävä kehityksen strategian uudistamisen periaatteisiin. Nykyinen saamelaisten kestävä kehityksen ohjelma on vanhentunut mm. ympäristöllisten ja yhteiskunnallisten muutosten vuoksi. Kestävä kehityksen kansallisessa ja kansainvälisessä keskustelussa yhä tärkeämmälle roolille on noussut ilmastonmuutoksen vaikutus ja sen suhde kestävään kehitykseen. Voimassa olevassa saamelaisten kestävä kehityksen ohjelmassa ilmastonmuutosta ei käytännössä käsitellä lainkaan. Saamelainen parlamentaarinen neuvosto, mikä on kolmen maan saamelaiskäräjien muodostama yhteistyöelin, jossa Venäjän saamelaisjärjestöt ovat tarkkailijoina, on hyväksynyt ensimmäisen saamelaisen parlamentaarisen neuvoston ilmastopoliittisen strategiansa (liite 1). Strategia laajennetaan ilmastopoliittiseksi ohjelmaksi. Strategian ja ohjelman laadintaan ei ole saatu ulkopuolista rahoitusta.

Voimassa olevassa saamelaisten kestävä kehityksen ohjelmassa on käsitetty kestävä kehitystä hyvin laajasti ympäristönäkökulman jäädessä elinkeinollisten, sosiaalisten, oikeudellisten ja tutkimustarpeiden jalkoihin. Nämä näkökohdat on toki tärkeitä, mutta kestävä kehityksen ohjelman toimeenpanon edistämiseksi ja asiakokonaisuuden selkiyttämiseksi on syytä käsitellä kestävä kehitystä selkeästi rajatummin ja konkreettisemmin. Luonnon kantokyvyn turvaaminen luo edellytykset sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävälle kehitykselle. Kulttuurisesti kestävä kehityksen tarkastelu on luonnollisesti keskeistä. Suomen ratifioima kulttuuri-ilmauksien suojelusopimus (SopS 17/2007) velvoittaa artiklassa 13 sopimusosapuolia sisällyttämään kulttuurin kestävään kehitykseen. Myös Suomen allekirjoittama julistus alkuperäiskansojen oikeuksista tuo velvoitteita liittyen kestävä kehityksen ohjelmaan. Sopimuksen artiklan 29 mukaan alkuperäiskansoilla on oikeus oman elinympäristönsä luonnon suojeluun sekä omien alueidensa ja resurssien kestävyden turvaamiseen. Kestävä kehityksen ohjelman kannalta saamelaiskulttuurin resurssipohjan kantokyvyn turvaaminen on keskeistä.

Kestävällä kehityksellä on läheinen suhde biodiversiteettisopimukseen ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen. Suomessa on valmistumassa uhanalaisten luontotyypien toimintasuunnitelma, joka tulisi ottaa huomioon kansallisen kestävä kehityksen strategian valmistelussa. Ympäristöministeriö on aloittanut biodiversiteettisopimuksen artikla 8(j):n toimeenpanon Suomessa

asettamalla asiaa valmistelevan asiantuntijatyöryhmän biodiversiteettityöryhmän alaisuuteen. Nykyisessä kestäväen kehityksen ohjelmassa ei ole tarkasteltu biodiversiteettisopimuksen artikla 8(j):n velvoitteita suhteessa kestäväen kehitykseen. Työryhmän esitykset valmistuvat kuluven vuoden lopussa. Työryhmän esitykset tulisi huomioida myös saamelaisen kestäväen kehityksen ohjelman tarkistuksen yhteydessä kestäväen kehitystä koskevien asiakokonaisuuksien osalta.

Nykyinen saamelaisen kestäväen kehityksen ohjelma on jäänyt toteutumatta koska ohjelman toimeenpanoon ei ole resursoitu millään tavoin eikä ohjelman toteutumisen seuranta ja edistämistä ole voitu järjestää saamelaiskäräjien nykyisellä resurssitasolla. Saamelaiskäräjillä on vain yksi virkamies, jonka tehtävänkuvaan kestäväen kehitykseen liittyvät asiat kuuluvat muiden työtehtävien lisäksi. Saamelaiskäräjillä yksi virkamies vastaa sekä ympäristö-, kaavoitus-, elinkeino- ja oikeusasioista saamelaiskäräjillä. Käytännössä saamelaiskäräjillä ei ole resurssipuutteen vuoksi ollut mahdollisuuksia edistää kestäväen kehitystä laajemmin. Kestäväen kehityksen ohjelman uudistuksessa tulee kiinnittää huomiota siihen, että saamelaiskäräjillä on riittävästi resursseja edistää kestäväen kehityksen ohjelman toteutumista.

Kestäväen kehityksen ohjelma on pääasiassa toiminut saamelaiskäräjien lausuntojen taustalähteenä ja siihen on viitattu myös viranomaisten suunnitelmissa. Saamelaiskäräjät näkee, että kestäväen kehityksen ohjelman päivityksessä tulee erityisesti kiinnittää huomiota ohjelman toteutumisen seurantaan ja resursointiin jotta uudistettava ohjelma ei jää vain lausuntojen taustalähteksi ja irralliseksi dokumentiksi kansallisen kestäväen kehityksen strategiasta.

4) Saamelaiskäräjien esitys

Saamelaiskäräjät esittää, että saamelaisen kestäväen kehityksen ohjelmaa uudistetaan ja saamelaiskäräjille myönnetään resurssit alla esitetyn talousarvion mukaisesti uudistuksen tekemiseen vuoden 2011 alusta. Saamelaiskäräjät näkee tärkeänä, että saamelaiskäräjät voi itsenäisesti laatia kestäväen kehityksen ohjelman, mutta jotta ohjelma voi toteutua, tulisi kansallisessa kestäväen kehityksen strategiassa sitoutua keskeisiin konkreettisiin saamelaisen kestäväen kehityksen ohjelman esityksiin kansallisella tasolla ja vastuuttaa eri viranomaisia tavoitteiden toteuttamiseen ja resursointiin. Saamelaisen kestäväen kehityksen ohjelman valmistelussa tulee kiinnittää huomiota myös kansallisen kestäväen kehityksen strategian valmisteluun ja strategiassa esitettyihin tavoitteisiin. Saamelaiskäräjät näkee, että saamelaisen kestäväen kehityksen ohjelman ja kansallisen kestäväen kehityksen strategian päivityksien yhteydessä tehdään läheistä yhteistyötä.

Nykyinen saamelaisen kestäväen kehityksen ohjelma on vain suomeksi, eikä ohjelmaa ole käännetty Suomessa puhuttaville saamen kielille. Kestävästä kehityksestä on olemassa hyvin vähän saamenkielistä tietoa. Kestäväen kehityksen ohjelman toimeenpanon ja yleisen tietoisuuden lisäämistarpeen vuoksi päivitetty kestäväen kehityksen ohjelma tulee kääntää kolmelle Suomessa puhuttavalle saamen kielelle. Kansainvälisen yhteistyön yhä kasvaessa on tarkoituksenmukaista laatia ohjelmasta ainakin englanninkielinen tiivistelmä.

Saamelaisen kestäväen kehityksen ohjelman toteutumista ei seurata nykyisin indikaattorein. Indikaattorit ovat kansallisen strategian osana ja strategian kokonaisarviointi esittää myös indikaattorien uudistamista. Saamelaiskäräjät näkee tärkeää, että kestäväen kehityksen toteutumista seurataan indikaattorein. Saamelaisen kestäväen kehityksen ohjelman laatimisessa tulee laatia saamelaiset indikaattorit kestäväen kehityksen ohjelman toteutumiseksi. Indikaattorien laadinta edellyttää läheistä yhteistyötä eri tietoa tuottavien viranomaisten kanssa, joita ovat Lapin ELY-

keskus, Metsähallitus, Tilastokeskus, SYKE sekä läheistä yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa kuten saamelaiselinkeinon harjoittajien, saamelaisten kotiseutualueen paliskuntien ja saamelaiskulttuuriyhdistysten kanssa.

Pelkkä kestävä kehityksen ohjelman laatiminen ei ole riittävää, vaan ohjelman toimeenpanon ja toteutumisen seurantaan tulee kiinnittää huomiota. Tämän johdosta saamelaiskäräjät esittää, että saamelaiskäräjille perustetaan ympäristöasioiden esittelijän virka, jonka yhtenä tehtävänä olisi saamelaisten kestävä kehityksen ohjelman edistäminen ja toimeenpano.

5) Kestävän kehityksen ohjelman uudistamisen alustava budjetti ja aikataulu

Saamelaisten kestävä kehityksen ohjelmaa valmisteltiin vuosina 2005-2006 ympäristöministeriön rahoituksella. Kestävän kehityksen ohjelman uudistamisen toteuma oli kokonaisuudessaan 24345,44 euroa, josta henkilöstökuluja 20 347,94 euroa, matkustuskuluja 3342,74 ja muita kuluja 654,76 euroa.

Saamelaiskäräjät näkee, että saamelaisten kestävä kehityksen ohjelman uudistaminen edellyttää 4 kuukauden kokoaikaisen työpanoksen, jota jaksotetaan ohjelman valmistumisen ja sidosryhmäkuulemisen mukaisesti siten, että ohjelma olisi valmis hyväksyttävänä vuoden 2011 loppuun tai vuoden 2012 alkuun. Saamelaiskäräjät on parlamentaarinen elin, jonka lautakunnan valmistelevat toimialaansa kuuluvia asioita saamelaiskäräjien hallituksen ja yleiskokouksen käsiteltäväksi. Kestävän kehityksen ohjelman laadinta edellyttää, että ohjelmaa käsitellään saamelaiskäräjien lautakunnissa. Saamelaisten kestävä kehityksen ohjelma koskettaa laajasti saamelaiskäräjien eri sidosryhmiä, saamelaiselinkeinojen harjoittajia ja saamelaiskulttuuritoimijoita. Jotta saamelaisten kestävä kehityksen ohjelman laadinnassa voidaan huomioida kattavasti eri sidosryhmien tarpeet, tulee kestävä kehityksen ohjelmasta järjestää sidosryhmäkuuleminen. Ohjelmatyön uudistaminen tarjoaa erinomaisen mahdollisuuden lisätä tietoisuutta kestävästä kehityksestä ja sitouttaa eri toimijoita huomioimaan ja edistämään kestävä kehitystä toiminnassaan.

Saamen kielilain 1086/2003 mukaisesti ohjelma tulee kääntää kolmessa Suomessa puhuttavalle saamen kielelle: pohjois-, koltan- ja inarinsaameksi. Lisäksi ohjelmasta tulee laatia englanninkielinen tiivistelmä. Nykyisin kestävästä kehityksestä ei ole saatavilla saamenkielistä tietoa. On tärkeää, että ohjelma painetaan ja toimitetaan saamelaistahoille, viranomaisille ja oppilaitoksille lisäten tietoa saamelaisesta kestävästä kehityksestä suomeksi ja saameksi, jotta kestävä kehityksen tarpeisiin kiinnitetään huomiota niin viranomaistoiminnassa kuin opetuksessakin.

Kestävän kehityksen tiedotus ja toteutumisen arviointi edellyttävät, että tietoa päivitettyä kestävästä kehityksestä ja kestävä kehityksen ohjelmasta on saatavilla internetissä saameksi ja suomeksi. Saamelaiskäräjien kotisivujen yhteyteen tulisi rakentaa saamelaisten kestävä kehityksen ohjelman valmisteluvaiheessa kyseinen sivusto. Sivusto voisi käsitellä laajemminkin kestävään kehitykseen ja biodiversiteettisopimukseen liittyviä asioita saamelaisesta näkökulmasta. Sivusto voisi toimia saamelaisopetuksen tukena kestävä kehityksen opetuksessa.

Kestävän kehityksen ohjelman toimeenpano ja seuranta edellyttävät saamelaiskäräjiltä virkamies- ja luottamushenkilöresursseja. Olemassa olevin resurssein saamelaiskäräjät ei voi edistää ohjelman toteutumista. Saamelaiskäräjät on tehnyt aloitteen ympäristöasioiden viran perustamisesta sen yhteyteen (liite 2). Aloite ei ole johtanut toimenpiteisiin eri ministeriöissä. Saamelaiskäräjät näkee, että ympäristöasioiden esittelijän viran perustaminen saamelaiskäräjille edistäisi

saamelaisen kestävän kehityksen ohjelman toimeenpanoa ja seuranta. Saamelaiskäräjät esittää, että saamelaiskäräjille myönnetään pysyvä rahoitus ympäristöasioiden viran perustamista varten.

Ympäristöministeriöltä haettava rahoitus:

Saamelainen kestävän kehityksen ohjelma:	
Henkilöstökulut	17 000
Matkakulut	4000
Hallinto ja toimistokulut	3000
Saamelaisen kestävän kehityksen internetisivut	2000
Seminaarikulut	1000
Käännöskulut	7000
Painatuskulut	1000
Yhteensä:	45 000 euroa
Saamelaisen kestävän kehityksen ohjelman toteutumisen seuranta ja toimeenpano	
Ympäristöasioiden esittelijän virka ja kestävän kehityksen ohjelman edistäminen	100 000 euroa/vuosi

Enontekiöllä 28.9.2010

Klemetti Näkkäläjä
Saamelaiskäräjien puheenjohtaja

Suvi Juntunen
Puheenjohtajan avustaja

Esityksestä päätti puheenjohtaja 28.9.2010

Liitteet:

- Liite 1 Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston ilmastopoliittinen strategia
- Liite 2 Saamelaiskäräjien aloite ympäristöasioiden esittelijän viran perustamisesta saamelaiskäräjille